

ΠΡΟ ΝΑΤΟ

ΚΟΡΟΤΚΟ

Ініціатива Євро-Атлантичної Освіти
Бул. ім. Василя Левського, 91
Софія 1000
Тел. /факс :+359 2 989 89 99
Електронна адреса: eaei@abv.bg
www.eaei.org

Укладачі: Августина Цветкова
 Анна Василєва
 Десислава Христова
Консультант: проф. Д-р Стиліян Йотов

ISBN 978-9543690-05-3

ЗМІСТ:

Вступне слово	6
Передмова: д-р Соломон Пасі	7
Коли і чому було створено НАТО?	9
Принципи, які було закладено в основу Північноатлантичного договору	9
НАТО і холодна війна	10
НАТО після закінчення холодної війни	11
• Коротка хронологія періоду від 1990 р. до наших днів .	11
Образ НАТО сьогодні	13
• Спільні цінності	13
• Виміри безпеки і нова роль НАТО	13
Як діє НАТО?.....	14
а. Процес ухвалення рішень - принцип консенсусу	15
б. Політична структура	15
в. Роль Генерального секретаря НАТО	17
г. Міжнародний секретаріат	17
д. Військова структура	17
е. Верховні Головнокомандувачі НАТО	18
є. Збройні сили	19
Фінансування НАТО	20
Парламентська асамблея	21

Асоціація Атлантичного Договору	22
Трансформація НАТО - виміри	22
Розширення НАТО - політика „ відкритих дверей”	23
Місії та операції НАТО	24
а. Зона відповідальності НАТО	24
б. НАТО на Балканах : у Боснії і Герцеговині, Косові, Македонії	24
в. НАТО в Афганістані	26
г. Роль НАТО в Іраку	26
Роль НАТО в цивільній безпеці	27
Співробітництво з іншими організаціями	27
• ООН	28
• Європейський Союз	29
• ОБСЄ	30
НАТО і протидія міжнародному тероризму	31
НАТО і Росія	32
НАТО і Україна.	33
Чому членство в НАТО? Основні зобов’язання і відповідальності	34
Післямова	36
Додатки	37
• Північноатлантичний Договір	37
• НАТО в аббревіатурах	41
• Таблиці	45
- НАТО у співробітництві з іншими організаціями	45
- Партнери НАТО	46
- Політична структура	47
- Цивільна і військова структури	48

ВСТУПНЕ СЛОВО

Коли ми обміркували вперше ідею щодо створення довідника „Про НАТО...коротко”, ніхто з укладачів не сподівався, що так швидко виникне потреба в такій публікації. НАТО - це нова реальність сучасного розвитку не лише Болгарії, а й усіх країн Центральної та Східної Європи. Популяризація Альянсу як найбільш ефективної організації, покликаної гарантувати безпеку взагалі, не можна назвати легкою, але, безперечно, справжнім професійним викликом і задоволення було для нас зробити свій внесок у розбудову образу НАТО як підходящого інструменту для діалогу, співробітництва, зміцнення стабільності, демократичних принципів і верховенства права, а також і гаранта поваги до індивідуальних прав і свобод людини.

Безперечно, найбільшою перевагою світу, в якому ми всі живемо, є доступність освіти і інформації - шляхи знань, які допомагають у розумінні безпеки та завдань зовнішньої політики та різних їх виявів в середовищі, яке постійно змінюється та викликів всесвіту, толерантності та стабільності довкола нас.

Питання про те, чому є потреба в такій публікації вже не є релевантним. Вже визрів момент зробити наступний крок у напрямку поширення позитивних результатів цієї ініціативи і в інших країнах Центральної та Східної Європи - стратегічних партнерів НАТО та країн-кандидатів.

Задуманий спочатку як оригінальна ідея для навчання викладачів середніх шкіл Болгарії і допоміжний посібник у нелегкій місії вчителів познайомити молодих людей зі змістом трансатлантичних цінностей, з моменту публікації посібника „Про НАТО ...коротко”, він вийшов далеко за межі поставлених перед ним цілей. Зацікавленість, яку він викликав завдяки вичерпаності змісту, доступності форми, пояснюють подальші зусилля у напрямі розширення публікації і каталізації процесу знайомства з НАТО та еволюції організації до її нинішнього і майбутнього найбільш впливового Альянсу, здатного і визнаного світом гаранта миру і безпеки.

Досі довідник було видано болгарською та англійською мовами і розміщено на освітній інтернет сторінці Асоціації Атлантичного Договору www.ataedu.org На цій же сторінці Ви знайдете версії албанською, грузинською, сербською, російською та українською мовами.

Видання було здійснено завдяки методичній допомозі Міністерства освіти і науки Республіки Болгарія, Асоціації викладачів філософії, Комітету освіти Асоціації Атлантичного Договору та Інформаційного Центру НАТО в Софії.

Укладачі „Про НАТО ...коротко” хочуть подякувати за підтримку Дирекцію Публічної Дипломатії НАТО та Фундацію ім. Ганса Зайделя.

ПЕРЕДМОВА

Очевидно, прозвучить дуже банально, але НАТО сьогодні - це така ж само реальія, якими є такі банальні реалії , як повітря, вода, вогонь, географічний рельєф і усе те, що нас оточує. Але, незважаючи на це, а , можливо, й саме завдяки цьому, усі ми вивчали їх більше десяти років під час уроків хімії, фізики, географії та ін. Сьогодні їх вивчають наші діти. Вивчають для того, щоб навчитися адекватно реагувати на світ, який їх оточує; для того, щоб знати, що їм погрожує; для того, щоб навчитися захищати себе і, не на останньому місці, для того, щоб навчитися управляти тими явищами таким чином, аби вони могли приносити користь.

Я нагадав про ці азбучні істини тому, що і для наших дітей, і для нас самих НАТО - це одна з нових реалій. Ще з п'ятнадцять років тому про цю організацію говорили, як про головного ворога нашої держави і наших союзників - країн Варшавського договору. Протистояння двох могутніх коаліцій було війною, але на наше щастя, лише „холодною” і тривала вона 40 років. А сьогодні більшість колишніх країн-членів Варшавського договору є членами НАТО. Решта ведуть активний діалог і у кожному разі протистояння між ними та НАТО вже не є основним джерелом напруги в світі.

17 років тому болгарський Парламент розпочав - перший в Центральній та Східній Європі - дискусію щодо розпуску Варшавського договору та розширення НАТО. Тоді ще ніхто навіть і не підозрював, що нас очікують жажливі події 11 вересня 2001 р.

Але сьогодні вже багатьом ясно, що головна загроза для людства полягає в глобальному тероризмі, а НАТО перетворюється в головний інструмент цивілізації в боротьбі з тероризмом. Більше того, вже два роки Болгарія є повноправним членом НАТО, суттєвим елементом у цій боротьбі. Слово „суттєвим” не є перебільшенням: у зв'язку з принципом консенсусу, на базі якого ухвалюються рішення НАТО, малі та середні за розміром країни отримують величезну, далеко не пропорційну своїм розмірам та населенню, зовнішньополітичну та військову могутність. Ось чому членство в НАТО є не лише приводом до самопочуття, але й високої відповідальності. Відповідальності, яка лягає на плечі усіх членів суспільства і особливо на молоде покоління, продуктивне життя якого тільки починається.

Я впевнений у тому, що довідник, який пропонується Вашій увазі, допоможе читачеві зорієнтуватися в усіх головних питаннях історії, організації та функціонування най-могутнішого в історії людства військово-політичного союзу, який покликаний захищати мир у всьому світі.

У добрий час у світ НАТО!

Соломон Пасі,
Голова Комісії зовнішньої політики при
Народних Зборах Республіки Болгарія
Міністр закордонних справ Республіки Болгарія (2001-2005 рр.)
Софія, 4 квітня 2006 р.

ПРО НАТО... КОРОТКО

1. Коли і чому було створено НАТО?

Організація Північноатлантичного Договору (НАТО) була **заснована 4 квітня 1949 року** у Вашингтоні, США в результаті підписання Північноатлантичного договору. Десять європейських держав і дві північноамериканських стали сторонами цього договору, а саме: Бельгія, Великобританія, Данія, Ісландія, Італія, Люксембург, Норвегія, Португалія, Франція і Голландія, а також Канада та США.

Головною метою країн-засновників НАТО було уникнути розповсюдження впливу та контролю Радянського Союзу на європейський континент. Поставивши свій підпис під цим договором, вони зобов'язались спільно забезпечувати свою свободу і безпеку політичними та військовими засобами. Залучивши Північну Америку до оборони Західної Європи, НАТО показала, що будь-яка спроба політичного або військового тиску на Західну Європу приречена на провал.

2. Принципи, які були закладені в основу Північноатлантичного договору

Функціонування НАТО базується на принципах, які лягли в основу Північноатлантичного договору:

1. НАТО гарантує свободу і безпеку **своїм членам** політичними та військовими засобами у відповідності до принципів статуту НАТО;

2. НАТО – це **союз держав, об'єднаних загальними цінностями** – демократія, повага до прав людини, верховенство права та готових захищати ці цінності від будь-якого зазіхання;

3. Головний принцип функціонування НАТО – це принцип **колективної оборони, який лежить в основі ст.5 Атлантичного Договору**. У відповідності до нього, будь-яка загроза безпеці країн-членів Альянсу вважає-

ться загрозою безпеці усіх союзників і вимагає вживання спільних дій з метою захисту;

4. НАТО забезпечує **форум для спільних консультацій і прийняття рішень**, яке стосується безпеки усіх країн-членів;

5. НАТО- це міжурядова організація, в рамках якої **країни-члени зберігають повний суверенітет і незалежність**;

6. НАТО **уособлює собою трансатлантичний міст**, який поєднує на постійній основі безпеку Північної Америки і Європи;

7. До Вашингтонського Договору був **закладений принцип недопущення економічних конфліктів між країнами-членами НАТО та заохочення до економічного співробітництва між ними**;

8. НАТО здійснює свою політику безпеки шляхом **постійного розвитку і підтримки індивідуальних та колективних військових можливостей країн-членів**;

9. Альянс **залишається відкритим для нових членів**. Ними можуть стати держави, які спроможні зробити свій внесок до справи загальної безпеки в євроатлантичній зоні, поділяють євроатлантичні цінності та про прийняття яких дали свою згоду усі країни-члени Альянсу.

3. НАТО і холодна війна

Після закінчення Другої світової війни Східна та Західна Європа розділяються на два табори ідеологічними та політичними бар'єрами холодної війни.

У період з 1947 по 1952 рр. за планом Маршалла виділяються кошти для відновлення і стабілізації західноєвропейської економіки, а роль НАТО полягає у гарантуванні колективної оборони проти будь-якого виду агресії та у забезпеченні стабільного середовища для розвитку демократії і економіки. За словами тодішнього американського президента Гаррі Трумана, план Маршалла і НАТО – “це дві половини одного й того ж самого горіха”.

На початку 50-х років складність міжнародних відносин сягає своєї кульмінації – Корейської війни- і підтверджує опасіння західного світу щодо експансіоністичних амбіцій Радянського Союзу. Це примушує країн-членів ще більше збільшити свої зусилля, спрямовані на зміцнення військових структур, необхідних для гарантії колективної оборони. Присутність американських військ на території Європи, розташованих на прохання європейських урядів, сприяло тому, що Радянський Союз, врешті, впевнився в тому, що будь-яка агресія з його боку не матиме шансів на успіх. З

часом ряд інших держав також приєднався до НАТО: у 1952 р. Греція і Туреччина, у 1955 р. – Федеральна Республіка Німеччини, а у 1982 р. – Іспанія.

Завдяки НАТО Західна Європа і Північна Америка не тільки гарантують свою безпеку, але й досягають до безпрецедентного рівня стабільності. Саме стабільність лежить в основі європейського економічного співробітництва і інтеграції. На початку 90-х років вона сприяє завершенню холодної війни та подоланню розриву Європи.

4. НАТО після закінчення холодної війни

Блокове протистояння і радянська загроза, яким Альянс спочатку повинен був протистояти, вже давно відійшли у минуле. Суть сучасних загроз, які виникають перед безпекою, драматично змінилась. Всупереч прогнозам багатьох скептиків, НАТО не лише пережила кінець холодної війни і свого антагоніста в обличчі Варшавського договору, але й затвердилась як найбільш ефективна сучасна організація в сфері безпеки, члени якої та коло партнерів якої постійно розширюються.

• Коротка хронологія періоду від 1990 р. до наших днів

Низка ключових подій відзначає історію НАТО після закінчення холодної війни:

У 1990 р. НАТО вперше подає руку дружби і співробітництва Радянському Союзу та усім країнам Центральної та Східної Європи. Це відбулось під час засідання Північноатлантичної Ради у червні в м. Тирнбері, Шотландія, де міністри закордонних справ країн Альянсу проголошують так зване **Послання з Тирнбері**. Через місяць по тому у Лондоні держави та представники урядів країн-членів НАТО затверджують **Лондонську заяву**, в якій союзники заявляють про свою волю щодо трансформації Північноатлантичного союзу. Заява містить пропозицію про широке співробітництво з країнами Центральної і Східної Європи в політичній і військовій сферах, у тому числі і встановлення постійних дипломатичних відносин.

Наступного року, на початку листопада, керівники держав і урядів країн-членів НАТО проголошують **Римську заяву про мир і співробітництво**, в якій пропонують Радянському Союзу та іншим країнам Центральної та Східної Європи більш інституціоналізовані відносини і співробітництво з політичних питань та питань безпеки, серед яких і створення Північноат-

лантичної ради співробітництва (ПАРС). Запрошення було прийняте і у грудні 1991 р. відбулось перше засідання ПАРС. В ньому Болгарія бере участь як співзасновник. Під час засідання було прийнято „Заяву про діалог, партнерство та співробітництво”.

На початку 1994 р. зустріч у верхах у Брюсселі започатковує нову ініціативу, спрямовану на покращення безпеки і стабільності у Європі, відому як „**Партнерство за мир**”(ПЗМ). Усі бажаючі країни-партнери ПАРС та країни-учасники Наради з безпеки і співробітництва у Європі – майбутньої Організації безпеки і співробітництва у Європі (ОБСЄ) – були запрошені приєднатися до „Партнерства за мир” і перетворились в країн-партнерів Альянсу.

У 1997 р. в Сінтрі, Португалія, замість ПАРС створюється Рада євроатлантичного партнерства (РЄАП), яка ставить перед собою мету розпочати новий етап співробітництва.

Зустріч у верхах у **Мадриді** того ж року є початком переходу до нової фази розвитку НАТО. Під час цього саміту Польща, Угорщина та Чеська Республіка отримали запрошення розпочати переговори про приєднання до НАТО. Було відкрито нову главу у відносинах з Росією і офіційно закладені основи партнерства з Україною.

У 1999 році у **Вашингтоні** відбулась 15-а зустріч у верхах НАТО, яка відзначила 50-ту річницю Альянсу. В ній взяли участь і три нових члени - Польща, Угорщина і Чеська Республіка, а також започатковано ряд нових ініціатив, серед яких і План отримання членства (ПОЧ), який має на меті допомогти країнам, які прагнуть до членства в НАТО. Під час цієї зустрічі було прийнято і нову Стратегічну концепцію Альянсу, яка оцінює зміни середовища з точки зору безпеки і визначає роль НАТО на початку 21 століття.

Наступна зустріч у верхах у листопаді 2002 р. в **Празі**. Під час цієї зустрічі Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словачія і Словенія отримали офіційне запрошення розпочати переговори про приєднання до НАТО. Були також прийняті ряд рішень у сфері боротьби з тероризмом та щодо трансформації військових можливостей Альянсу.

Остання зустріч у верхах НАТО відбулась в червні 2004 р. у **Стамбулі**. На ній члени Альянсу привітали своїх нових 7 членів, серед яких була і Болгарія. З ними членів або країн-союзників НАТО стало 26. Одночасно з цим, Альянс заявив про те, що спрямовує свою увагу на партнерство з

пріоритетними регіонами Південного Кавказу та Центральної Азії і вирішив активізувати діалог зі своїми 7 партнерами Середземноморського регіону та вніс нові пропозиції, спрямовані на співробітництво з країнами регіону т.зв. широкого Близького сходу.

5. Образ НАТО сьогодні

Сьогодні НАТО – це така організація, яка, на перший погляд, дуже відрізняється від тої, що була створена у 1949 році. Альянс – це вже не та інституція, яка забезпечувала оборону Західної Європи протягом чотирьох десятиліть в часи холодної війни, навіть не та, що у 90-ті роки спостерігала за змінами у Європі.

Вживання і, більше того, просперитет НАТО за останні 15 років, не є випадковість або каприз історії. Ключ до успіху Альянсу лежить в самому Альянсі, в його підвалинах і принципах, на яких він був збудований і які до сьогоднішнього дня залишилися незмінними:

• спільні цінності

Справді, НАТО- це не просто союз з метою колективної оборони, а спільнота, яка вірна загальним цінностям. На фоні загроз і пріоритетів у сфері безпеки, які постійно змінюються, ці цінності – демократія, повага до індивідуальних прав людини та норми права є саме тим, що об'єднує країн-членів.

НАТО надає також і життєво-важливий трансатлантичний вимір зусиллям, спрямованим на подолання викликів, які виникають на шляху безпеки. Альянс об'єднує в одне ціле Європу та Північну Америку і забезпечує баланс між різними національними інтересами в ім'я загальної стабільності і миру.

• виміри безпеки и нова роль НАТО

Під час холодної війни роль та мета НАТО були чітко визначені у зв'язку із загрозою, яку представляли Радянський Союз і країни соціалістичного табору. З крахом їх зник і традиційний ворог Альянсу. Це призвело до переоцінки нового середовища та безпеки, а звідти і нового значення ролі НАТО.

Нова стратегічна концепція НАТО була опублікована у 1999 р і визначає безпеку як "багатовекторну і важко передбачувану", а головні завдання Альянсу полягають у наступному:

1. Бути основою стабільності в євроатлантичній зоні;
2. Бути форумом для консультацій з питань безпеки;
3. Зупиняти та обороняти від будь-якої загрози від агресії проти будь-кого з країн-членів;
4. Вживати заходів, спрямованих на ефективне уникнення конфліктів та активно брати участь у врегулюванні криз;
5. Здійснювати відносини партнерства і діалогу з іншими країнами євроатлантичної зони.

Стратегічна концепція 1999 р. приходить до висновку, що середовище безпеки продовжує змінюватися у цілому в позитивному напрямку. Одночасно з цим, однак, країни зустрічаються з іншими ризиками та небезпекою, наприклад, етнічними конфліктами, порушеннями прав людини, політичною та економічною нестабільністю. Крім того, поширення ядерної, біологічної та хімічної зброї викликають серйозну стурбованість, а бум технологій приховує ризик того, що нові технології можуть потрапити до рук потенційних ворогів.

У період після 1999 р. і, особливо після терористичного акту 11 вересня 2001 р. в США, була зроблена переоцінка загрози тероризму, який витікає з країн, де розпалась державність. Боротьба з тероризмом посіла одне з чільних місць серед пріоритетів політики безпеки, яку проводять країни-члени НАТО.

6. Як діє НАТО?

НАТО- це міжурядова організація. Це союз суверенних держав, які об'єднались в ім'я безпеки та спільних цінностей, в які всі вони вірять. Рішення ухвалюються шляхом консенсусу.

Головна квартира (ГК) НАТО знаходиться у Брюсселі. Це постійна адреса Північноатлантичної ради (ПАР), там працюють національні делегації країн-членів, Генеральний секретар та міжнародний секретаріат, Голова Військового комітету та міжнародний військовий секретаріат, дипломатичні місії країн-партнерів і ряд агенств НАТО.

Країни-члени мають свої постійні делегації в ГК, якими керують постійні представники (посли). До складу кожної делегації входять і представники військових. У роботі постійному представнику та військовому представникам допомагають цивільні та військові радники та інші служ-

бовці, які представляють свою країну в різних комітетах НАТО. Те, що національні делегації розташовані разом з ГК НАТО, дуже полегшує здійснення офіційних та неформальних контактів між ними, так само, як і з країнами-партнерами та працівниками міжнародного секретаріату Альянсу.

НАТО має політичну та військову структури, які займаються відповідно політичними та військовими аспектами діяльності організації і допомагають органам приймати ті або інші рішення. Найвищим органом, який приймає рішення, є Північноатлантична рада (ПАР).

а. Процес ухвалення рішень - принцип консенсусу

Одна з таємниць довголіття НАТО полягає в процесі прийняття рішень, який ґрунтується на принципі консенсусу. Досягнення згоди між усіма країнами-членами Альянсу інколи виявляється нелегким завданням, яке потребує багато зусиль і часу. Часто перед тим як ухвалити важливе рішення доводиться проводити тривалі консультації та дискусії.

Для стороннього спостерігача ця система може виглядати складною і повільною. Але вона вже не раз довела свою ефективність і безперечні переваги. Два з основних її достоїнств можна узагальнити наступним чином:

По-перше, принцип консенсусу дозволяє в найбільшій мірі врахувати суверенітет і незалежність країн-членів, а також максимально взяти до уваги їх інтереси в кожному конкретному випадку.

По-друге, консенсус надає максимальної політичної ваги рішенням НАТО. Він є найбільшою гарантією того, що кожне рішення має абсолютну підтримку країн-членів, які проголосували за нього, беруть на себе зобов'язання впровадити його в життя.

б. Політична структура

Основними політичними інститутами та інститутами управління НАТО, в яких формується політика Альянсу і які приймають рішення в усіх сферах його діяльності, є Північноатлантична рада (ПАР) та Група ядерного планування (ГЯП).

Найважливішим органом, який приймає рішення в НАТО є Північноатлантична рада . ПАР перш за все є політичною інстанцією, в

якій беруть участь представники усіх країн-членів. Вона скликається один раз на тиждень на рівні послів (постійних представників), щонайменше двічі на рік - на рівні міністрів закордонних справ та оборони і, в разі необхідності,- на рівні глав держав та урядів.

Незалежно від того, на якому рівні проходить засідання ПАР, її повноваження у прийнятті рішень, а також статут і сила цих рішень є однаковими. Передовсім Рада обговорює питання, до яких виявляють інтерес усі країни-члени, та ті, що вимагають конкретного рішення, причому, не має ніякого обмеження стосовно тем, які виносяться на обговорення.

Комітет оборонного планування (КОП) головним чином розглядає питання, які пов'язані з колективною обороною і її плануванням. Він дає напрямки військовому керівництву НАТО і має такі ж повноваження, як і ПАР з питань, які належать до його компетенції і відповідальності. Здебільшого засідання проводяться на рівні постійних представників, але двічі на рік він збирається на рівні міністрів оборони.

Міністри оборони зустрічаються постійно і в рамках **Групи ядерного планування (ГЯП)**. В ній обговорюється широкий спектр специфічних політичних питань ядерної політики, таких як, наприклад, розташування ядерної зброї, комунікаційних та інформаційних систем, а також більш загальні проблеми, такі, як поширення ядерної зброї.

Франція, яка не бере участі в інтегрованих військових структурах НАТО, відповідно, не бере участі і в засіданнях КОП та ГЯП.

ПАР та КОП підпорядковані велика кількість комітетів, які обговорюють специфічні аспекти діяльності НАТО - політичної, військової, економічної. В них представлені усі країни-члени. Прикладом таких комітетів багато - Політичний комітет, Комітет з питань огляду озброєння, Комітет з питань економіки, Комітет НАТО з питань інфраструктури та ін.

Процес консультацій в різних комітетах охоплює також і наукову діяльність НАТО та програми в галузі охорони навколишнього середовища. Цими питаннями займається Комітет з питань науки і Комітет оборонного планування, Комітет із загроз, які виникають перед сучасним суспільством.

Сучасні діяльності НАТО з країнами-партнерами теж є предметом постійних консультацій з представниками цих країн-партнерів в рамках

різних форумів НАТО. Такою, наприклад, є Рада євроатлантичного партнерства, Рада НАТО-Росія, Комітет НАТО-Україна, Група середземноморської співпраці.

в. Роль Генерального секретаря НАТО

Генеральний секретар НАТО (ГС) – є посадовою особою найвищого рівня, якого обирають країни-члени організації. Генеральний секретар заохочує та скеровує процес консультацій та ухвалення рішень в Альянсі. Він є Головою Північноатлантичної ради та інших вищих органів. Він може пропонувати питання, які потребують обговорення або ухвалення рішення, а також використовувати свою позицію неупередженого і незалежного голови для врегулювання рішень, які відповідають інтересам Альянсу в цілому. Одночасно з цим ГС не має повноважень самостійно приймати рішення, які стосуються політики НАТО і може діяти від імені організації лише настільки, наскільки його на те уповноважили уряди країн-членів. Крім того ГС є і основним речником Альянсу, а також керує Міжнародним секретаріатом.

г. Міжнародний секретаріат

Міжнародний секретаріат (МС) забезпечує роботу Північноатлантичної ради (ПАР) та підпорядкованих йому комітетів. Співробітниками його є громадяни держав-членів Альянсу, запрошені на роботу безпосередньо НАТО або відряджених національними урядами на період 3-4 роки. Співробітники Міжнародного секретаріату підпорядковані Генеральному секретареві і впродовж терміну перебування на посаді зобов'язуються зберігати відданість Альянсу.

З часу свого створення у 1951 р. і до сьогоднішнього дня, МС багато разів змінював свою структуру. Після останніх змін у 2003 році, нині він складається з Канцелярії ГС, шести відділів, які мають структуру директоратів, кожний з яких очолює помічник Генерального секретаря і Служба безпеки НАТО.

д. Військова структура

Військова структура НАТО підпорядкована **Військовому комітету (ВК)**.

Це найвища військова інстанція Альянсу, але підпорядкована політичному керівництву ПА. Військовий комітет регулярно проводить

засідання на вищому рівні, тобто на рівні керівників оборонних відомств (начальники генеральних штабів), а у щоденній роботі – військових представників усіх країн-членів. Комітет розробляє рекомендації для політичних органів НАТО щодо військової політики і стратегії і відповідає за цілісне здійснення військової діяльності НАТО. Періодично у засіданнях ВК беруть участь країни-партнери Ради євро-атлантичного партнерства (РЄАП) і програми “Партнерство заради миру” (ПЗМ).

Голову ВК обирають начальники генеральних штабів терміном на 3 роки. Голова діє виключно як міжнародний службовець і його повноваження витікають виключно із завдань ВК, перед яким він і несе відповідальність.

Міжнародний військовий секретаріат (МВС) допомагає у роботі ВК. Він складається з вищих офіцерів своїх держав-членів, які перебувають на міжнародних посадах в ГК НАТО.

ВК дає директиви і є стратегічним головнокомандувачем НАТО.

е. Верховні Головнокомандувачі НАТО

Стратегічних Головнокомандувачів НАТО є двоє: зокрема Верховний головнокомандувач об'єднаними збройними силами НАТО в Європі (SACEUR), Штаб-квартира якого знаходиться в м.Монс (Бельгія) та Верховний союзний головнокомандувач з трансформацій (SACT) з штаб-квартирою в Норфолці, Вірджинія, США.

SACEUR очолює союзницьке командування в операціях, керує усіма збройними силами союзників. Він відповідає за виконання будь-яких місій НАТО де б вони не проводились і одночасно з цим є начальником європейського командування США.

SACT має функціональну роль. В якості начальника Союзного командування з трансформацій він несе відповідальність за заохочення та контроль над трансформаціями, які тривають у військових силах, та за дієздатність військових сил НАТО. Він також має подвійну роль, оскільки одночасно є і Головнокомандувачем об'єднаних сил НАТО.

Спочатку розподіл відповідальностей між ними здійснювався за географічним принципом: SACEUR відповідав за проведення операцій НАТО в Європі, а Верховний головнокомандувач об'єднаних збройних сил НАТО в Атлантиці (SACLANT) - за операції в зоні Атлантики. Нова

структура була затверджена під час зустрічі у верхах у Празі у листопаді 2002 р. Вона є свідомством заангажованості НАТО щодо розвитку своєї оборонної здатності, а також готовності до участі в операціях.

є. Збройні сили

Термін „сили НАТО” міг би ввести в оману тих, хто не знає нічого про організацію. Насправді, Альянс не має постійно діючої армії. Кожна країна-членка, яка є частиною військової структури, має зобов'язання надати НАТО певні види та кількість військових сил для виконання попередньо домовлених завдань та операцій.

Як правило, більша частина сил НАТО залишається повністю під національним командуванням до моменту приєднання їх до НАТО з метою участі в конкретній операції. Виняток складає тільки персонал інтегрованих військових штабів Альянсу, а також деякі оперативні сили. Такими є, наприклад, Сили раннього повітряного попередження та командування з повітря, які повинні здійснювати постійно комунікацію, протиповітряну оборону і спостереження. Це Постійні військово-морські сили, до складу яких входять певна кількість кораблів та особового складу військово-морських сил деяких країн-членів Альянсу.

З моменту заснування НАТО, головним завданням її збройних сил було гарантування безпеки та територіальної цілісності країн-членів. Після закінчення холодної війни, однак, роль збройних сил Альянсу зазнала певних глибоких змін, викликаних новим середовищем безпеки в трансатлантичній зоні та в світі, який почав змінюватись.

Зміни, які сталися в збройних силах НАТО після закінчення холодної війни, характеризуються як кількістю, так і якістю. Частина їх вже реалізована, інші тривають і сьогодні.

Після закінчення холодної війни загальний кількісний склад звичайних збройних сил було значно скорочено. Якщо бути більш точними, то з початку 90-х років і до сьогоднішнього дня особистий склад сухопутних сил, наданих країнами-членами у розпорядження НАТО, було скорочено на 35%, кількість великих кораблів у складі військово-морських сил скорочено на 30%, а бойових ескадриль військово-повітряних сил – приблизно на 4%. Більша частина збройних сил вже не перебуває у стані підвищеної бойової готовності і переструктурована з метою збільшення їхньої гнучкості, мобільності та оперативної сумісності.

На зустрічі у верхах у Празі 21-22 листопада 2002 р. були започатковані три ключові ініціативи, спрямовані на військові трансформації, які відіграють важливу роль в адаптації військових можливостей НАТО:

1. Створення **Сил відповіді НАТО** (NATO Response Forces - NRF). Чисельність цих сил дорівнюватиме 22 тисячі. До їх складу входитимуть сухопутні, військово-повітряні та військово-морські компоненти, які будуть готові здійснити розташування в рамках 5 днів. Церемонія створення Сил реагування НАТО відбулась 15 жовтня 2003 р. в м.Брунсум, Голландія. У відповідності до попередніх підрахунків, повна оперативна готовність Сил реагування НАТО, стане реальністю не пізніше жовтня 2006 р.;
2. У рамках т.зв. **Празьких зобов'язань стосовно військових можливостей** (PCC) (Prague Capabilities Commitment), союзники взяли на себе конкретні індивідуальні політичні зобов'язання щодо покращення і подальшого розвитку можливостей їхніх країн у виконанні широкого спектра операцій Альянсу;
3. **Впровадження нової командної структури Альянсу**. Два стратегічних командування - в Європі та Атлантичному океані - були трансформовані в Стратегічне командування для операцій та Об'єднане командування з питань трансформації (АСТ) . Було зменшено їх кількість (з 20 до 1) та оптимізовано регіональні та підлегли їм командування.

7. Фінансування НАТО

Бюджет НАТО формується із щорічних внесків країн-членів, розмір яких визначається за формулою розподілу видатків, затверджених союзниками. Практично, внески є частиною оборонного бюджету країни.

Бюджети, які мають спільне фінансування діляться на цивільні, військові і бюджети спільної фінансованої інфраструктури.

Цивільний бюджет охоплює поточні витрати на утримання Міжнародного секретаріату (МС); виконання затверджених цивільних програм і заходів; витрати на спорудження, утримання та ремонт споруд, обладнання і заробітну плату персоналу.

Військовий бюджет охоплює поточні витрати і витрати на утримання інтегрованої військової структури, включно і Військового комітету,

Міжнародного військового секретаріату та підпорядкованих йому підрозділів, двох Верховних командувань НАТО, підпорядковану систему командування, управління та інформації, комітети з питань досліджень і розробок, агентство з питань тилового і матеріально-технічного забезпечення, а також Систему повітряного попередження та управління ВПС США (АВАКС).

Програма НАТО з інвестицій в безпеку (NSIP) забезпечує фінансування проєктів у сфері військової інфраструктури в країнах НАТО. Якщо говорити більш конкретно - ця програма використовується для фінансування інформаційно-комунікаційних систем, радіолокаційного обладнання, військових штабів та аеродромів, трубопроводів і місць зберігання пального, складів, гаванів і портових споруд та ін. Усі союзники мають право і є членами NSIP. Виняток складає лише Франція, яка не є членом інтегрованої військової структури.

Бюджет контролюється Комітетами цивільного і військового бюджетів, Комітетом інфраструктури, а також і Відділом фінансового контролю. В цих органах представлені усі країни-члени. Бюджети НАТО, крім того, підлягають на зовнішній контроль.

8. Парламентська асамблея

Парламентська асамблея НАТО (ПА НАТО), раніше відома, як Північноатлантична асамблея, - міжпарламентська організація, котра від 1955 року - є форумом, на якому парламентарі з країн-членів НАТО зустрічаються для розгляду питань, що становлять спільний інтерес. Протягом останніх 15 років значно розширилися як членство, так і повноваження Асамблеї.

Асамблея цілком незалежна від НАТО, проте забезпечує зв'язок між парламентами країн та Альянсом, що дає можливість урядам держав брати до уваги інтереси Альянсу при визначенні національного законодавства. Асамблея, крім того, є важливим критерієм ставлення громадської думки і парламентів країн до проблем НАТО, а дискусії, які проходять там, дають чітке уявлення щодо громадських та парламентарних настроїв стосовно політики Альянсу. З цієї точки зору Асамблея відіграє не пряму, але важливу роль при формуванні цієї політики.

9. Асоціація Атлантичного Договору

Асоціація Атлантичного договору (АТА) - неурядова організація, яку було створено з ініціативи НАТО у 1954 р. і яка об'єднує представників країн-членів Альянсу, головною метою і завданням якої було працювати в умовах холодної війни для формування позитивної громадської думки щодо місії НАТО. Після падіння Залізної завіси АТА перетворилась в організацію, яка пояснює і поширює євроатлантичні цінності, включно, і поза територією країн-членів Альянсу. Асамблея внесла зміни до свого статуту і надала можливість країнам, які не є членами НАТО, але чітко визначили свій шлях на євроатлантичну інтеграцію, приєднатися до цієї організації. У 1992 р. Атлантичний Клуб Болгарії був прийнятий першим асоційованим членом АТА країнами-членами НАТО.

Цілі Асоціації Атлантичного договору:

- інформувати громадськість щодо завдань та обов'язків Організації Північноатлантичного договору (НАТО);
- проводити дослідження різноманітних цілей і видів діяльності НАТО та їх поширення в країнах Центральної та Східної Європи, а також розвитку Середземноморського діалогу НАТО;
- сприяти розвитку солідарності людей Північноатлантичного регіону та тих, чиї країни беруть участь у програмі "Партнерство за мир";
- сприяти розвитку демократії;
- розвивати співпрацю між усіма організаціями-членами щоб сприяти досягнення вищезазначених цілей.

На початку 2006 р. АТА переносить свій Центральний офіс з Парижа до Брюсселя і, у відповідності до законодавства Бельгії, Асоціація робить нову реєстрацію.

10. Трансформація НАТО- виміри

Далекосяжні зміни клімату безпеки, які відбуваються, змушують НАТО трансформуватися, для того, щоб бути ефективною. Альянс повинен знайти новий баланс між своїми традиційними місіями, зосередженими в Європі, для подолання глобальних загроз. Він повинен забезпечити більш швидкі, гнучкі і ефективні військові можливості, які б мали змогу успішно протистояти цим новим загрозам. В новому середовищі безпеки усе більш відчутною є і необхідність тіснішої і активнішої співпраці з якомога більшим колом партнерів.

Загрози, які нині НАТО мусить долати, потенційно не такі вже й апокаліптичні, якими вони були під час холодної війни, але вони абсолютно реальні і дуже часто непередбачувані і асиметричні. Тероризм, поширення зброї масового знищення, етнічні конфлікти - ось теми сучасного порядку денного безпеки- саме вони примушують НАТО адаптуватись для того, щоб і надалі гарантувати все більшу безпеку і стабільність своїм членам.

Трансформація НАТО має різні виміри, які узагальнено можна назвати **новими місіями, новими здібностями, новими членами і новими партнерами.**

З усього вище викладеного, ми мали змогу зрозуміти, що Альянс працює над створенням нових військових можливостей, які зроблять його ще більш ефективним в плані безпеки в світі, який постійно змінюється.

Ми відслідкували етапи розширення НАТО в роки холодної війни, а далі зупинимось на перспективах розширення Альянсу у майбутньому.

Ми також згадали про фокус партнерства, який змінився в напрямку Південного Кавказу та Центральної Азії, так само, як і про бажання Альянсу щодо активного співробітництва з країнами Середземномор'я та широкого Близького Сходу.

Далі ми зупинимось на місіях, які здійснює НАТО сьогодні „в” і „поза” традиційною для неї зоні трансатлантичної відповідальності.

11. Розширення НАТО - політика „відкритих дверей”

У Стамбулі під час зустрічі у верхах в 2004 р., НАТО підтвердила свою політику „відкритих дверей”. Керівники країн-членів привітали Албанію, Македонію та Хорватію за успіхи, яких вони досягли у виконанні Плану дій, спрямованих на здобуття повноправного членства в НАТО та їхній внесок до справи регіональної безпеки і співробітництва. Вони заохотили країн-кандидатів до подальших зусиль у здійсненні необхідних реформ і зобов'язалися в подальшому продовжувати надавати підтримку цим реформам. Не без активної участі Болгарії, НАТО взяла зобов'язання щодо того, щоб під час наступної зустрічі у верхах було здійснено огляд успіхів, яких досягли країни-кандидати в члени Альянсу. Це є важливим показником принципової можливості для країн-кандидатів у випадку, якщо вони виконали усі необхідні критерії, на наступній зустрічі отримати запрошення до повноправного членства в НАТО.

12. Місії та операції НАТО.

а. Зона відповідальності НАТО

Одним з найвжливіших аспектів трансформації НАТО є рішення щодо здійснення операцій з підтримки миру та врегулювання криз в євроатлантичній зоні та поза нею. Сьогодні ми можемо дати таке визначення НАТО: **це регіональна організація, яка має глобальну відповідальність.** Альянс перетворився в організацію, яка визнає, що загрози вже не є обмеженими в певному просторі і тому вона готова протистояти їм де б і коли б вони не виникали.

У 90-ті роки НАТО вперше взяла участь у вирішенні ситуації на Балканах, де виникли криваві конфлікти внаслідок розпаду колишньої Югославії і цим створили серйозну загрозу не лише безпеці в регіоні, але й у Європі в цілому. З другого боку, місіями в Афганістані і учбовою програмою в Іраку Альянс довів, що готовий справитись з викликами і поза межами своєї традиційної - євроатлантичної - відповідальності.

б. НАТО на Балканах : у Боснії і Герцеговині, Косові, Македонії

Після розпаду колишньої Югославії, НАТО відіграла ключову роль на Балканах.

В період з 1992 до 1995 р.р. НАТО активно підтримувала зусилля ООН, спрямовані на припинення війни в Боснії і Герцеговині. Повітряні удари проти сил боснійських сербів у серпні і вересні 1995 р. змінили співвідношення сил на землі і позитивно вплинули на переговори та підписання мирної угоди в кінці того ж року в Дейтоні, штат Огайо, США. Декілька днів по тому під мандатом ООН, Альянс розташував в Боснії і Герцеговині багатонаціональні Сили втілення (ІФОР) (Implementation Force – IFOR). Вони мали забезпечити припинення бойових дій; розділити армії між двома новоствореними адміністративними одиницями (Федерацією Боснія і Герцеговина та Республікою Сербія); контролювати розподіл територій між цими двома одиницями включно та забезпечити зберігання важкого озброєння у відведених для цього місцях. Усі завдання були успішно виконані і у грудні 1995 р. ІФОР були замінені меншими за кількістю Стабілізаційними силами (СФОР) (Stabilization Force – SFOR).

Крім того, що СФОР забезпечили стабільне середовище для безпеки

решкодного продовження мирного процесу, вони взяли на себе завдання щодо надання підтримки цілій низці громадських організацій, які працювали для розбудови тривалого миру в Боснії і Герцеговині. СФОР надає допомогу у поверненні біженців та виселенців до рідних домівок, допомагають у реформуванні боснійських збройних сил і сприяють у затриманні звинувачених у здійсненні військових злочинів і передачі їх до Міжнародного суду в Гаазі за вчинення військових злочинів в колишній Югославії.

З відновленням безпеки в країні, особовий склад сил поступово було зменшено а в кінці 2004 р. СФОР завершив свою місію. 2 грудня 2004 р. головну відповідальність за стабілізацію миру в країні перебирає на себе Військова місія Європейського Союзу „Алтея”. З метою забезпечення поступового переходу і для кращої координації з ЄС, НАТО залишає свої сили в Боснії і Герцеговині і розташовує свій штаб в Сараєво.

НАТО пішла на військове втручання в Косові після однорічної ескалації насилля і постійного невизнання з боку режиму Белграду резолюцій Ради безпеки ООН, які закликали до припинення репресій проти албанського населення в області. Після того, як було вичерпано усі можливі засоби і після чергового провалу мирних переговорів, метою яких було пом'якшення твердої політики Белграду, у березні 1999 р. Альянс вирішив нанести повітряні удари військовим та паравійськовим структурам югославського уряду. Повітряна операція тривала 78 днів.

Після підписання військово-технічної угоди між НАТО і югославським командуванням, під мандатом ООН у провінції були розташовані Сили НАТО в Косово (КФОР). Їх завдання - упередження можливого відновлення бойових дій, роззброєння Армії визволення Косово і надання підтримки гуманітарним операціям місії ООН в Косові (UNMIK) та інших міжнародних і неурядових організацій.

Операція НАТО в Косові триває й нині. У тісній співпраці з UNMIK Альянс допомагає в розбудові безпеки, в якій усі громадяни країни без винятку і незалежно від їхнього етнічного походження, будуть жити в мирі. Це складне завдання і вимагає багато часу, але відновлення в цивільній сфері триває, а місцеві мешканці поступово повертаються до нормальних умов життя.

В ситуацію в **Македонії** НАТО втрутилась у серпні 2001 р. на прохання македонського президента допомогти у роззброєнні угруповання етнічних албанців, які намагались примусити державну владу забезпечити

більше прав етнічній албанській меншині і дії якої погрожували безпеці і стабільності країни. В межах 30-денної місії 3500 натовських військово-службовців змогли вилучити 4000 одиниць зброї. Ця операція дала змогу уникнути цивільного конфлікту і підготували ґрунт для примирення і відновлення країни. Після цього уряд попросив Альянс залишити в Македонії свої незначні сили з метою гарантування захисту спостерігачів ЄС та ОБСЄ. Спостерігачі здійснюють контроль за впровадженням рамкового мирного плану, який було домовлено між представниками етнічної албанської спільноти та урядом Македонії.

У березні 2003 р. місію НАТО в Республіці Македонія перебирає на себе Європейський Союз.

в. НАТО в Афганістані

ІСАФ-це міжнародні сили під мандатом ООН, які було створено у грудні 2001 року. Першою операцією цих сил керувала Великобританія за участі контингентів з різних країн, більшість з яких були членами НАТО. Керівництво ІСАФ-2 в Афганістані взяло на себе Туреччина, а керівництво ІСАФ-3 здійснюватиметься спільно Німеччиною і Голландією. Перший мандат сил обмежувався операціями в Кабулі та його околицями, але з жовтня 2003 р. резолюцією Ради Безпеки ООН зону відповідальності було розширено і за межі Кабулу.

НАТО погодилась поетапно розширити зону відповідальності за межі Кабулу шляхом створення цивільно-військових провінційних груп відновлення (PRTs) в різних провінціях і шляхом розташування сил ІСАФ з метою виконання конкретних завдань. Ще наприкінці 2003 р. Альянс перебрав від Німеччини командування RTF в провінції Кундуз. До жовтня 2004 р., коли закінчилась перша фаза розширення ІСАФ, НАТО вже мала можливість працювати в обстановці безпеки в 9 провінціях північного Афганістану.

У лютому 2005 р. розпочалась 2 фаза, після закінчення якої ІСАФ практично поширив зону своєї відповідальності на 50% території Афганістану.

г. Роль НАТО в Іраку

Під час засідання Північноатлантичної ради на рівні глав держав і урядів 28 червня 2004 р. у Стамбулі було прийнято декларацію про Ірак, яка підтверджує визнання і повну підтримку багатонаціональним силам в Іраку.

На основі Резолюції Ради Безпеки ООН (РРБООН) №1546 було покладено початок Місії НАТО в Іраку (NTM-1). За своєю суттю вона не має військового характеру. Її безпосередня мета - це ведення навчальної підготовки сил безпеки Іраку.

NTM-1 - це окрема операція, але вона доповнює інші міжнародні зусилля в процесі відновлення Іраку. Наразі зараз штаб місії знаходиться у т.зв. зеленій зоні Багдаду, а загальна чисельність сил за попередніми підрахунками досягне 1265 осіб.

13. Роль НАТО в цивільній безпеці

Союзники НАТО вже довгий час співпрацюють в сфері цивільного планування у випадках надзвичайних ситуацій. У недалекому минулому до цієї співпраці долучились і партнери Альянсу. Великого значення мають значні досягнення в управлінні ресурсами у вирішенні проблем під час надзвичайних ситуацій.

У зв'язку з необхідністю більш координованих євроатлантичних можливостей реагування у випадках стихійних лих у 1998 р. при головній штаб-квартирі НАТО було створено Євро-атлантичний центр координації реагування на катастрофи (EADRCC). Він дає змогу збирати інформацію та організовує навчання для відпрацювання реагування у випадках надзвичайних ситуацій, в яких даються практичні відповіді на симульовані природні аб спричинені діяльністю людини катастрофи.

Наприклад: EADRCC був учасником операцій з надання гуманітарної допомоги під час кризи з біженцями у Косово і виконав цінну роботу під час важких повіней в Україні, Румунії, Угорщині, Албанії та Чеській Республіці; під час землетрусів у Туреччині у 1999 році; під час масивних лісових пожеж в Македонії та Португалії, а також під час складних метеорологічних умов в Україні і Молдові і під час землетрусу в Пакистані в 2005 р.

14. Співробітництво з іншими організаціями

Незважаючи на те, що роль Північноатлантичного союзу, ОБСЄ та інших міжурядових організацій, які беруть участь в більш широких євроатлантичних рамках безпеки, і далі суттєво відрізняються, практично, співробітництво і взаємопідтримка між ними набувають все більшої необхідності.

• ООН

Починаючи з 1949 р. і до кінця холодної війни, контакти між структурами ООН і органами НАТО були надзвичайно обмеженими як за обсягом, так і за змістом. Події в Європі з початку 90-х років, як, наприклад, конфлікт у колишній Югославії та розпад Варшавського договору корінним чином змінюють цю ситуацію.

Про готовність НАТО надавати підтримку в миротворчих операціях в рамках повноважень Ради безпеки ООН було офіційно проголошено міністрами закордонних справ країн-членів НАТО у грудні 1992 р. Тоді було підведено підсумки вжитих заходів країнами-членами НАТО на індивідуальній основі в рамках Альянсу і відзначено, що Альянс готовий дати позитивну відповідь на майбутні подальші ініціативи Генерального секретаря ООН, які мають на меті співпрацю з НАТО в цій сфері.

У 1992 р. на фоні розширення конфлікту в колишній Югославії, кораблі НАТО Постійних військово-морських сил в Середземному морі за підтримки літаків НАТО морського патрулювання, здійснюють спільно операцію спостереження в Адриатичному морі з метою надання сприяння у виконанні впровадженого ООН ембарго на постачання зброї до всіх колишніх югославських республік. У листопаді 1992 р. НАТО та Західноєвропейський Союз (ЗЄС) здійснюють спільно операції з метою забезпечення виконання резолюцій Ради безпеки ООН, метою яких є уникнення ескалації конфлікту внаслідок додаткового пересування зброї в цьому районі.

Потім, після підписання у 1995 р. угоди в Дейтоні, активне практичне співробітництво між НАТО і ООН в Боснії і Герцеговині продовжується в рамках мандату двох багатонаціональних сил в країні - ІФОР та що змінили їх пізніше, СФОР.

Іншим прикладом співробітництва є Косово. Де з самого початку конфлікту у 1998р. і протягом усього часу кризи між Генеральним секретарем ООН та Генеральним секретарем НАТО постійно підтримувався тісний контакт, незважаючи на те, що резолюція ООН про підтримку повітряних ударів в Косово не була прийнята.

Поза контекстом колишньої Югославії, перед реальними іншими загрозами світового миру, країни-члени НАТО, хоча й не були безпосередньо задіяні як країни-члени Альянсу, але надавали підтримку зусиллям Ради безпеки та Генерального секретаря ООН, спрямованих на уникнення конфліктів і відновлення верховенства міжнародного законодавства. Протягом перших місяців 1998 р. у контексті впровадження резолюції Ради без-

пеки ООН по Іраку та встановленого міжнародного режиму інспекції з метою виявлення та знищення зброї масового знищення та засобів її виробництва, НАТО закликала Ірак дотримуватися безперечно поставлених перед ним вимог.

Сьогодні НАТО і ООН працюють пліч о пліч в Афганістані.

11 листопада 2004 р. вперше Генеральний секретар Альянсу взяв участь в засіданні ради безпеки ООН. Воно було присвячене проблемам Боснії і Герцеговини. У вступному слові Яап де Хооп Схеффер наголосив на значенні НАТО як вже перевіреній рамці діалогу і дій і підкреслив, що НАТО не прагне відігравати роль „світового поліцейського”. За його словами, розширення кола місій Альянсу збільшує його потенціал співробітництва з ООН.

• Європейський Союз

У період з 50-х і до кінця 80-х років між НАТО і Європейською спільнотою (ЄС) не було створено інституційних зв'язків.

З підписанням Договору про Європейський Союз (ДЄС) у 1991 р. набуттям ним чинності у 1993 р., країни ЄС домовляються щодо створення Спільної зовнішньої політики та політики безпеки (СЗППБ). Договір також включає і визначення рамки спільної оборонної політики.

Досвід, набутий на Балканах в 90-х роках мобілізував європейські країни до дій. ЄС прискорила свої зусилля стосовно створення європейської політики безпеки і оборони з відповідними можливостями до дій. Спочатку, від імені ЄС, питання безпеки і оборони розглядалися окремою групою європейських країн, об'єднаних під назвою Західноєвропейський Союз (ЗЄС). Але на зустрічі у верхах в Гельсінки у 1999 р. було прийнято рішення щоб Союз почав розвивати власну роль у сфері безпеки і оборони і створив для цього необхідну структуру.

Під час зустрічі у верхах у Вашингтоні в квітні 1999 р. лідери НАТО позитивно оцінили наміри ЄС відігравати свою роль в сфері безпеки і висловили готовність запропонувати і затвердити заходи для того, щоб значна частина військових можливостей Альянсу надавались місіям під керівництвом ЄС, в яких НАТО не буде брати участь військовими силами. Після рішень, які були прийняті ЄС в Гельсінки у кінці того ж самого року, НАТО починає обговорення і прямі консультації з Союзом щодо можливості співробітництва між цими двома організаціями.

Пізніше були уточнені і нові форми співробітництва. У грудні 2002 р. НАТО та ЄС підписують спільну декларацію про розвиток стратегічного партнерства між ними. У березні наступного року вони приймають ряд документів про співробітництво в галузі регулювання кризових ситуацій, серед яких і пакет угод, який отримав неофіційну назву “Набір Берлін - Плюс”, у відповідності до яких кошти та сили НАТО можуть використовуватись в операціях, які здійснюються під керівництвом ЄС.

Операція „Конкордія” в Македонії в 2003 р. була першою миротворчою операцією ЄС і була здійснена саме на базі механізмів „Берлін - Плюс”. На таких же засадах зараз проводиться операція ЄС „Алтея”, яка прийшла на зміну сил НАТО СФОР в Боснії і Герцеговині.

Крім того НАТО та ЄС тісно співпрацюють в процесах розбудови військових можливостей, які зараз паралельно відбуваються в обох організаціях.

Альянс і Союз неодноразово показували свої волю і силу боротися спільними зусиллями проти міжнародного тероризму і проти поширення зброї масового знищення.

З 2003 р. ЄС і НАТО застосовують „узгоджений підхід” до Західних Балкан, що, в свою чергу, є доказом їхніх намірів і рішучості досягти тривалого миру і стабільності в цьому регіоні.

З метою координації співробітництва в різних сферах, ЄС та НАТО проводять чергові офіційні та робочі зустрічі на різних рівнях.

• ОБСЄ

ОБСЄ - єдиний форум, який об’єднує усі країни Європи, Канади і США. Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) є ключовим компонентом в архітектурі безпеки в Європі. Ця організація забезпечує широке коло для співробітництва в галузі прав людини, основних свобод, демократії, верховенства закону, безпеки та економіки.

З самого початку виникнення ОБСЄ (Нарада з безпеки і співробітництва в Європі), ОБСЄ, НАТО активно підтримує її діяльність. В Мадридській декларації з євроатлантичної безпеки і співробітництва від 1997 р. керівники держав і урядів країн НАТО визнають ОБСЄ як найбільш

всеохоплюючу організацію безпеки в Європі. Вони підкреслюють суттєву роль ОБСЄ у забезпеченні миру, стабільності і безпеки в Європі і наголошують на важливості принципів і зобов'язань, які взяла на себе ОБСЄ, які є основою обширної колективної структури європейської безпеки.

Тісне практичне співробітництво між двома організаціями в рамках міжнародних зусиль у досягненні миру в колишній Югославії, особливо у відносинах між ОБСЄ і ІФОР, а пізніше і СФОР, в Боснії і Герцеговині і між ОБСЄ і КФОР в Косово. Так, наприклад, ІФОР надали сприяння ОБСЄ під час підготовки виборів у вересні 1996 р. СФОР надали аналогічну допомогу ОБСЄ під час планування і проведення місцевих виборів у 1997 р.

Криза в Косово підняла співпрацю між ОБСЄ і НАТО на новий рівень. І сьогодні, КФОР продовжує підтримувати ОБСЄ та інші міжнародні організації, які заангажовані у Косово і тим самим забезпечують їм необхідну безпеку для виконання їхніх завдань.

Активізація співробітництва між НАТО і ОБСЄ було серед пріоритетів болгарського головування в ОБСЄ в 2004 році.

15. НАТО і протидія міжнародному тероризму

12 вересня 2001 р. Північноатлантична рада НАТО назвала терористичний напад на США від 11 вересня **збройним нападом на всіх членів Альянсу**. Таким чином **вперше в історії НАТО було використано статтю 5 Вашингтонського договору**.

Рік по тому, під час зустрічі у верхах у Празі, союзники ухвалюють ряд ініціатив, метою яких є зміцнення можливостей НАТО боротися з тероризмом та іншими загрозами безпеки. Було затверджено військову концепцію оборони від тероризму. Також було затверджено і План дій проти тероризму, який охоплює і країн-партнерів, і передбачає обмін розвідувальною інформацією, і покращення рівня підготовки цивільного сектору в ситуації вірогідного нападу на цивільне населення ядерною, хімічною та біологічною зброєю (ЯХБЗ).

Було затверджено 5 ініціатив в сфері захисту від ЯХБЗ, а одним з безпосередніх результатів цього є створення у грудні 2003 р. багатонаціонального Батальйону оборони проти хімічної, біологічної, радіологічної і ядерної зброї (CBRN Defence Battalion) штаб якого розташований у м. Ліберец, Чеська Республіка. Цей батальйон є частиною Сил відповіді НАТО

(NATO Response Forces – NRF), до складу яких входять 13 країн-членів НАТО.

Крім того, було розпочато дослідження в галузі протиракетної оборони та зміцнення здатності оборони у випадку кібернетичної атаки.

У листопаді 2003 р. Головна штаб-квартира НАТО створила і вже діє постійний відділ розвідки терористичних загроз (Terrorist Threat Intelligence Unit), що значно збільшить можливості обміну інформацією між країнами-членами НАТО. Створено також і механізм обміну розузнавальною інформацією з терористичних загроз з країнами-партнерами РЄАП та Середземноморського діалогу НАТО.

На зустрічі у верхах НАТО в Стамбулі у червні 2004 р. керівники держав і урядів затвердили зміцнений пакет заходів, спрямованих на боротьбу з тероризмом.

16. НАТО і Росія

НАТО почала розбудовувати свої відносини з Росією ще на початку 90-х років. Зміст цього співробітництва цілком зрозумілий: воно дозволяє легше долати спільні загрози, які виникають у сфері безпеки. Участь Росії має безперечне значення для будь-якої широкої системи безпеки в Європі в часи після закінчення холодної війни.

Незважаючи на те, що відносини з Росією були започатковані ще у 90-ті роки (у 1991 р. країна стала членом-засновником Ради Північноатлантичного співробітництва, а в 1994 р. взяла участь в Партнерстві за мир), справжні основи партнерства НАТО-Росія були закладені підписанням у 1997 р. в Парижі “Основоположного акту НАТО - Росія про взаємні відносини, співробітництво і безпеку”. Цим створюється Постійна спільна рада НАТО - Росія (ПСР) - форум постійних консультацій в сфері безпеки.

Амбіції, які відображаються в Основоположному акті, на жаль, не були реалізовані в рамках ПСР. Одночасно з цим, розбіжності, які існували між НАТО і Росією щодо відношення до косовської кризи та повітряної кампанії, здійсненої Альянсом у 1999 р., призвели до однорічного припинення засідань Постійної спільної ради.

Трагічні події 11 вересня 2001 р. дають новий поштовх цим відносинам. У травні наступного року Росія і НАТО підписують Римську декла-

рацію, якою замість Постійної спільної ради створюється новий форум співпраці - Рада НАТО-Росія (РНР). За своєю суттю - це механізм консультацій, розбудова консенсусу, прийняття спільних рішень та спільних дій в рамках якого країни-члени і Росія співпрацюють на правах рівноправних партнерів.

РНР охоплює усі сфери, які представляють взаємний інтерес для сторін. З цією метою при РНР створено ряд робочих груп і комітетів, таких, як, наприклад, боротьби з тероризмом, непоширення зброї масового знищення, управління кризами, контролю над озброєнням і розбудови заходів зміцнення довіри, військового співробітництва, оборонної реформи, цивільного планування у випадках надзвичайних ситуацій, наукового співробітництва тощо.

Співробітництво між НАТО і Росією постійно розширюється і поглиблюється. Кінець 2004 р. і початок 2005 р. дають нам немало прикладів цього. У грудні 2004 р. був підписаний Меморандум про взаєморозуміння та надання підтримки з боку Росії в антитерористичних операціях НАТО „Active Endeavour” у Середземному морі та затверджено План дій проти тероризму. У квітні 2005 р. було підписано Угоду про статут сил Партнерства за мир (SOFA), яка забезпечує необхідну юридичну базу і полегшує спільні дії НАТО і Росії у випадках спільних загроз безпеці.

17. НАТО і Україна

Відносини НАТО з Україною почали розвиватися невдовзі по отриманні країною незалежності у 1991 році. Україна не забарилася з приєднанням до Ради Північноатлантичного співробітництва і стає першою державою СНД, яка приєднується до ініціативи “Партнерство за мир”. У травні 1997 року одним із засновників Ради євро-атлантичного партнерства.

Того ж року НАТО і Україна підписали “Хартію про особливе партнерство”, чим саме й було закладено підвалини співробітництва і створено „Комісію НАТО - Україна”. (КНУ) - керівний орган нового співробітництва.

На новий рівень підняло співпрацю між НАТО і Україною підписання Плану дій між НАТО і Україною. Він забезпечив модель активного партнерства і консультації в різних сферах: політичних і економічних питань, інформаційних, військових питань, проблемах безпеки і оборони. Но-

вий план дій чітко визначає стратегічні цілі та пріоритети України на шляху до її повної інтеграції до євроатлантичних структур і визначає стратегічну рамку нинішнього і майбутнього співробітництва між НАТО і Україною.

У квітні 2005 р. було започатковано новий етап у відносинах Альянсу з Україною. Під час неформальної зустрічі Комісії НАТО- Україна на рівні міністрів закордонних справ було прийнято рішення розпочати активний діалог щодо стремління України до повноправного членства в НАТО. Був ухвалений документ про заходи поглиблення співпраці і укладено угоду про внесок України в операцію НАТО „Active Endeavour”.

18. Чому членство в НАТО? Основні зобов'язання і відповідальності

У процесі приєднання до НАТО кожна держава бере на себе ряд зобов'язань і відповідальностей, а саме:

1. Прийняти усі діючі на момент приєднання політичні документи та рішення НАТО, які складають узгоджену політику з різних напрямів діяльності і компетенції Альянсу (т.зв. політичні „acquis” НАТО);
2. Брати повноцінну участь у процесі консультацій та ухвалення рішень в рамках Альянсу, докладаючи сумлінних зусиль для досягнення консенсусу;
3. Дотримуватись політики „відкритих дверей” Альянсу у відповідності до ст.10 Вашингтонського договору і декларацій зустрічей у верхах в Мадриді, Вашингтоні, Празі і Стамбулі;
4. Приєднатися до багатосторонніх угод і протоколів, підписаних між країнами-членами НАТО;
5. Прийняти „широкий підхід до безпеки”, який лежить в основі Стратегічної концепції НАТО;
6. Брати повноцінну участь в інтегрованій військовій структурі і в колективному плануванні оборони, а також заявити свою участь в повному обсязі в місіях Альянсу;
7. Виділяти достатні кошти з бюджету на виконання взятих на себе зобов'язань, а також брати участь у колективному фінансуванні бюджетів НАТО.

Членство в НАТО дає практичну користь державам, які приєднались:

Перш за все, воно робить їх частиною тих цінностей, які об'єднують

ють євроатлантичну сім'ю - свобода, верховенство законів, права людини і вільна підприємницька діяльність.

В політичному аспекті членство в НАТО дає можливість рівноправної участі країн в міжнародних процесах і у формуванні важливих рішень міжнародної спільноти, а також більш ретельного захисту національних інтересів в процесі ухвалення рішень, які торкаються питань національної та регіональної безпеки.

Членство в Альянсі позитивно впливає на процес інтеграції в ЄС оскільки реформи, які здійснюються в процесі приєднання до НАТО є невід'ємною частиною інтеграції до ЄС. Крім того, обидві організації поділяють спільні цінності і цілі та співпрацюють між собою в питаннях безпеки.

У військово-політичному аспекті, членство в НАТО є найкращою можливістю гарантії національної безпеки. Воно також є і передумовою створення сучасних і надійних збройних сил, здатних реагувати адекватно у випадках загрози і діяти разом з союзниками.

В економічному аспекті членство в Альянсі дає пряму і непряму користь. Безпека, як передумова економічного розвитку сприяє підвищенню довіри у потенційних інвесторів, торговельних партнерів і туристів до країн-членів, що сприяє на можливість створення нових робочих місць та підвищення заробітної плати.

Крім того, НАТО має і свій конкретний економічний вимір. У відповідності до програм спільного фінансування інфраструктури та на обладнання для безпеки, кожна країна зможе отримувати суттєву допомогу для модернізації або розбудови об'єктів і споруд, таких, як аеропорти, системи для комунікації і інформації, радарного устаткування, навігаційних систем, тощо. Держави отримують доступ до високих технологій у військовій сфері, а також до більших можливостей для своїх вчених, дослідницьких центрів і фірм, які можуть працювати над проектами, які фінансуються НАТО або здійснюються спільно декількома країнами Альянсу.

ПІСЛЯМОВА

НАТО - це найбільш ефективна сучасна організація в галузі безпеки. Ключ успіху Альянсу полягає в цінностях, на яких він побудований. На фоні загроз, які постійно змінюються і пріоритетів у сфері безпеки, ці цінності - демократія, повага до прав людини і верховенство законів об'єднують країн-членів.

Сила НАТО в здатності змінюватися, трансформуватися для того, щоб мати змогу відповісти на нові асиметричні загрози і небезпеки тероризму і поширення зброї масового знищення. Виконуючи функцію припинення та оборони, НАТО є гарантом національної безпеки країн-членів. Завдяки політиці «відкритих дверей» Альянс прагне привернути нові держави, які поділяють євроатлантичні цінності. Спрямовуючи фокус партнерства поза межі євроатлантичного простору до Середземноморського басейну, Південного Кавказу, Центральної Азії і Близького Сходу, НАТО затверджується як організація, яка приймає відповідальності і виклики сучасних загроз і прагне запобігти конфліктам, активно сприяє врегулюванню кризових ситуацій.

Середовище безпеки, яке драматично змінюється, примушує НАТО до трансформацій і пошуку нового балансу між традиційними місіями та до подолання глобальних загроз, до забезпечення швидких і гнучких військових можливостей, до адаптації, що дасть змогу відповідати потребам підвищеної безпеки і стабільності своїх членів і діяти успішно в євроатлантичній зоні і поза нею. Ось чому сьогодні ми можемо назвати НАТО регіональною організацією з глобальною відповідальністю.

ДОДАТОК
Північноатлантичний договір

Вашингтон, 4 квітня 1949 р.

Сторони цього Договору, підтверджуючи свою відданість цілям і принципам Статуту Організації Об'єднаних Націй та своє прагнення жити у мирі з усіма народами і урядами, сповнені рішучості захистити свободу, спільну спадщину своїх народів і їхню цивілізацію, засновану на принципах демократії, свободи особистості і верховенства права, прагнучи сприяти стабільності і добробуту в Північноатлантичному регіоні, вирішивши об'єднати свої зусилля для здійснення колективної оборони та підтримання миру і безпеки, уклали між собою такий Північноатлантичний договір:

СТАТТЯ 1

Сторони зобов'язуються, як це визначено у Статуті Організації Об'єднаних Націй, вирішувати всі міжнародні спори, учасниками яких вони можуть стати, мирними засобами і таким чином, щоб не ставити під загрозу міжнародний мир, безпеку та справедливість, а також утримуватись у своїх міжнародних відносинах від погроз силою чи застосування сили у будь-який спосіб, несумісний з цілями Організації Об'єднаних Націй.

СТАТТЯ 2

Сторони сприятимуть подальшому розвитку мирних і дружніх міжнародних відносин, зміцнюючи свої незалежні інституції, домагаючись кращого розуміння принципів, на яких ці інституції засновані, та створюючи умови для забезпечення стабільності і добробуту. Вони намагатимуться усувати конфлікти у своїй зовнішній економічній політиці та сприятимуть економічному співробітництву між окремими або між усіма учасниками Договору.

СТАТТЯ 3

Для забезпечення ефективнішої реалізації цілей цього Договору Сторони, діючи окремо чи колективно, шляхом постійного і ефективного вдосконалення власних можливостей та взаємодопомоги, підтримуватимуть і розвиватимуть свою індивідуальну та колективну здатність протистояти збройному нападу.

СТАТТЯ 4

Сторони консультуватимуться між собою щоразу, коли, на думку якоїсь із них, виникне загроза територіальній цілісності, політичній незалежності або безпеці будь-якої із сторін.

СТАТТЯ 5

Сторони погоджуються, що збройний напад на одну або кількох із них у Європі чи у Північній Америці вважатиметься нападом на них усіх: і, відповідно, вони домовляються, що в разі здійснення такого нападу кожна з них, реалізуючи своє законне право на індивідуальну чи колективну самооборону, підтвержене Статтею 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй, надасть допомогу тій Стороні або Сторонам, які зазнали нападу, і одразу здійснить, індивідуально чи спільно з іншими Сторонами, такі дії, які вважатимуться необхідними, включаючи застосування збройної сили, з метою відновлення і збереження безпеки у Північноатлантичному регіоні. Про кожний такий збройний напад і про всі заходи, вжиті у зв'язку з ним, буде негайно повідомлено Раду Безпеки ООН. Такі заходи будуть припинені після того, як Рада Безпеки вживе заходів, необхідних для відновлення і підтримання міжнародного миру та безпеки.

СТАТТЯ 6

При застосуванні Статті 5 збройним нападом на одну або більше Сторін слід вважати збройний напад, здійснений:

- на територію будь-якої із Сторін у Європі чи у Північній Америці, на алжирські департаменти Франції, на територію Тунісу чи на острови під юрисдикцією будь-якої із Сторін, розташовані в зоні Північної Атлантики на північ від Тропіка Рака;
- на збройні сили, кораблі чи літальні апарати будь-якої із Сторін.

ін, які перебувають в межах цих територій або в якомусь іншому регіоні Європи, де на момент набуття цим Договором чинності були розміщені окупаційні війська будь-якої із Сторін, а також у Середземному морі чи в зоні Північної Атлантики на північ від Тропіка Рака.

СТАТТЯ 7

Цей Договір не зачіпає і не повинен тлумачитися як такий, що будь-яким чином зачіпає права і обов'язки Сторін, які впливають для них як держав-членів із Статуту Організації Об'єднаних Націй, чи головну відпо-відалність Ради Безпеки ООН за підтримку міжнародного миру й безпеки.

СТАТТЯ 8

Кожна сторона заявляє, що жодна з чинних міжнародних угод між нею та будь-якою іншою із Сторін чи будь-якою третьою державою не суперечить положенням цього Договору, і зобов'язується не укладати жодних міжнародних угод, що суперечать цьому Договору.

СТАТТЯ 9

Цим Договором Сторони засновують Раду, в якій кожна з них буде представлена для розгляду питань, пов'язаних з виконанням цього Договору. Рада буде організована таким чином, щоб її можна було скликати швидко і в будь-який час. Рада створить такі допоміжні органи, в яких вона може мати потребу: зокрема, вона негайно створить Комітет оборони, який рекомендуватиме засоби для виконання Статей 3 і 5.

СТАТТЯ 10

Сторони можуть за одностайною згодою запросити приєднатися до цього Договору будь-яку іншу європейську державу, здатну втілювати у життя принципи цього Договору і сприяти безпеці у Північноатлантичному регіоні. Будь-яка запрошена таким чином держава може стати Стороною у цьому Договорі шляхом передачі свого документа про приєднання на збереження урядові Сполучених Штатів Америки. Уряд Сполучених Штатів Америки повідомить кожен із Сторін про депонування у нього кожного такого документа про приєднання.

СТАТТЯ 11

Цей Договір повинен бути ратифікованим, а його умови виконуватись усіма Сторонами згідно з їхніми відповідними конституційними процедурами. Ратифікаційні грамоти у найкоротший термін мають бути передані на депонування уряду Сполучених Штатів Америки, який повідомить усі інші Сторони, що підписали цей Договір, про кожне депонування. Договір набуде чинності для тих держав, які його ратифікували, одразу після депонування ратифікаційних грамот більшості із Сторін, які його підписали, у тому числі ратифікаційних грамот Бельгії, Канади, Франції, Люксембургу, Нідерландів, Великобританії та Сполучених Штатів Америки, а для інших держав він набуде чинності з дати депонування їхніх ратифікаційних грамот.

СТАТТЯ 12

Через десять років після набуття Договором чинності або в будь-який час пізніше цього терміну Сторони, якщо того вимагатиме будь-яка з них, проведуть спільні консультації з метою перегляду цього Договору, враховуючи чинники, які на той момент впливатимуть на стан безпеки та миру в Північноатлантичному регіоні, у тому числі появу нових універсальних чи регіональних угод, укладених згідно зі Статутом ООН і спрямованих на підтримання міжнародного миру й безпеки.

СТАТТЯ 13

Через двадцять років після набуття Договором чинності будь-яка із Сторін має право припинити свою участь у ньому через рік після передачі повідомлення про денонсацію урядові Сполучених Штатів Америки, який поінформує уряди інших Сторін про депонування кожного повідомлення про денонсацію.

СТАТТЯ 14

Цей Договір, тексти якого англійською і французькою мовами мають однакову силу, зберігатиметься в архіві уряду Сполучених Штатів Америки. Його належним чином завірених копії будуть передані цим урядом урядам Договірних Сторін.

НАТО в скороченнях

ААД (АТА) - Асоціація Атлантичного Договору- міжнародна неурядова організація, яку створено в 1954 р. країнами-членами НАТО

АВАКС (AWAKS) Система повітряного попередження і управління (система високої мобільна система для спостереження і розвідки, яку було розроблено з метою забезпечення повітряної оборони Євроатлантичної зони)

Алтея (Althea) - Військова операція ЄС із стабілізації Боснії і Герцеговини (продовження місії НАТО СФОР)

ВК (МС) - Військовий комітет (йому підпорядкована військова структура НАТО)

ВСГ (SACT) - Верховний союзний головнокомандувач з трансформацій (один із військових командувань в НАТО). Штаб-квартира в м. Норфолк, Вірджинія, США; має перш за все функціональну роль оскільки відповідає за процес трансформацій військових можливостей Альянсу; командувач об'єднаними збройними силами США

ГБК (СМС) - Голова Військового комітету (частина військової структури НАТО)

ГВП (PRTs) - Групи відбудови провінцій - цивільно-військові структури НАТО в Афганістані

ГК (HQ) - Головна квартира НАТО розташована у Брюсселі, постійний офіс Північноатлантичної Ради (ПАР)

ГС (Sec Gen) - Генеральний секретар НАТО - вищий міжнародний службовець, якого призначають країни-члени.

ГСС (MCG) - Група середземноморської співпраці відповідає за розвиток ініціативи Середземноморського діалогу (Алжир, Єгипет, Ізраїль, Йорданія, Мавританія, Марокко і Туніс)

ГЯП (NPG) - Група ядерного планування НАТО - частина політичної структури НАТО; вирішує широке коло питань, пов'язаних з ядерною політикою

ЄС (ЕС) - Європейська Спільнота

ЄС (EU) - Європейський Союз

ЄАЦКРК (EADRCC) - Євро-атлантичний центр координації реагування на катастрофи (створено в 1998 р. в Головній квартирі НАТО)

ЗМЗ (WMD) - Зброя масового знищення

ЗЄС (WEU) - Західноєвропейський Союз, створений як військова організація з підписанням Брюссельського договору у 1948 р. У 1954 р. Брюссельський пакт було змінено і доповнено і таким чином було створено ЗЄС. Зараз він є невід'ємною частиною структури ЄС.

ІСАФ (ISAF) - Міжнародні сили сприяння безпеці в Афганістані - міжнародні сили під командуванням ООН, які було створено в 2001 р.

ІСІ (ІСІ) - Ініціатива НАТО, яка виникла під час зустрічі у верхах в Істамбулі (2004 р.) метою якої є зміцнення безпеки і регіональної безпеки та розбудови співробітництва з країнами регіону Близького Сходу (Рада за співробітництво в Перській затоці), яка доповнює ініціативу Середземноморського діалогу

ІФОР (ІFOR) - багатонаціональні Сили втілення НАТО, розташовані в Боснії та Герцеговині під мандатом ООН на виконання Дейтонської мирної угоди (1992-1995 рр.), які було замінено силами СФОР у 1996 р.

КОП (DPC) - Комітет оборонного планування (частина політичної структури НАТО, яка займається питаннями колективної оборони)

КУН (NUC) - Комісія Україна - НАТО (створена у 1997 р. як представницький орган встановленого співробітництва, ухвалена в рамках *Хартії за спеціальне партнерство*)

КФОР (KFOR) - Сили НАТО в Косові, розташовані у відповідності до Резолюції №1244 Ради безпеки ООН від 10 червня 1999 р. з метою уникнення нових конфліктів.

МВС (IMS) - Міжнародний військовий секретаріат в Головній штаб-квартирі НАТО, допомагає в роботі Військового комітету у виконанні їхніх завдань

МС (IS) - Міжнародний Секретаріат - сприяє у роботі Північноатлантичної Ради та підпорядкованих їй комітетів у виконанні їхніх завдань

Набір Берлін плюс (Berlin Plus Arrangements) - Пакет угод про співробітництво з ЄС, у відповідності до якого сили НАТО можуть бути використані в операціях під керівництвом ЄС

НАТО (НАТО) - Організація Північноатлантичного договору, створена у 1949 р. підписанням Вашингтонського договору з метою забезпечення колективної оборони

НТМ-І (NTM-I) - Місія НАТО в Іраку на основі Резолюції Ради безпеки ООН №1546, де безпосередньою метою є навчання збройних сил і сил безпеки Іраку, не має бойового характеру

НППП (NPPA) - Національна програма з підготовки до приєднання до НАТО

ОБСЄ/НБСЄ (OSCE/CSCE) - Організація з безпеки і співробітництва в Європі; в минулому - Нарада з безпеки і співробітництва в Європі (НБСЄ), яка була створена в Гельсинкі в 1975 р.

ООН (UN) - Організація Об'єднаних Націй була створена в 1945 р в Сан Франціско 51 країнами з метою підтримки міжнародного миру і безпеки та для розвитку дружніх відносин між народами. Зараз країн-членів 191. Болгарія приєдналась до ООН в 1955 р.

ПА НАТО (NPA) - Парламентська Асамблея НАТО, міжурядова організація, створена в 1955 році для обговорення питань, які складають загальний інтерес СНД

ПАР (НАС) - Північноатлантична рада (частина політичної структури НАТО), де на постійній основі зустрічаються представники країн-членів. Найважливіший орган НАТО при ухваленні рішень.

ПЗМ (PFP) - Партнерство за мир - ініціатива за покращення безпеки і стабільності, ухвалена під час Зустрічі у верхах у Брюсселі в 1994 р. Були запрошені приєднатися до НАТО країни-партнери Північноатлантичної Ради за співробітництво та члени Ради безпеки і співробітництва в Європі, майбутня організація безпеки і співробітництва в Європі. Зараз країн-партнерів 27.

ПЗС (PСС) - Пражські зобов'язання стосовно військових можливостей (2002 р.), завдяки яким союзники НАТО беруть на себе індивідуальні політичні зобов'язання у напрямку покращення і розвитку власних оборонних можливостей в широкому спектрі сфер.

ПІБ (NSIP) - Програма НАТО з інвестицій в безпеку

ПОЧ (MAP) - План отримання членства (був прийнятий у 1999 р. і містить конкретні кроки, які повинні виконати країни-кандидати в члени НАТО).

ПСР НАТО - Росія (PJC NATO-Russia) - Постійна спільна рада НАТО-Росія, створена в 1997 р. як форум для постійних консультацій з питань безпеки, яку замінила в 2002 р. Рада НАТО-Росія

РБ ООН (UNSC) - Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй, головний орган, який приймає рішення в ООН. Болгарія була постійним членом Ради безпеки в період 2002-2004 рр. Республіка Китай, Франція, Російська Федерація, Об'єднане королівство та Сполучені Штати Америки - постійні члени Ради безпеки і мають право на вето

РЕАП (EAPC) - Рада євро-атлантичного партнерства (рада країн-партнерів НАТО), створено в 1997 р., замінила Північноатлантичну раду із співробітництва (NACC), чим було розпочато новий етап трансатлантичного співробітництва

РНР (NRC) - Рада НАТО- Росія, створена в 2002 р. як нова форма співробітництва, механізм для консультацій, розбудови консенсусу і ухвалення спільних рішень і дій з позиції рівноправних партнерів

РПАС (NACC) - Рада північноатлантичного співробітництва, частина інституціоналізації відносин Альянсу з країнами Центральної та Східної Європи. Болгарія є одним із співзасновників. Перше засідання Ради відбулось у грудні 1991 р. під час якого було ухвалено *Заяву про діалог, партнерство і співробітництво*.

СВ НАТО (NRF) - Сили відповіді НАТО. Ініційовано під час Зустрічі у верхах у 2002 р. стосовно військових трансформацій з метою створення су-

хопутних, військово-повітряних та військово-морських сил, які матимуть можливість відреагувати менше ніж за 5 днів. Остаточна оперативна готовність має бути забезпечена не пізніше жовтня 2006 р.

СКО (АСО) - Союзне командування операціями (частина військової структури НАТО)

СКТ (АСТ) - Союзне командування з трансформацій

СНД (СІС) - Співдружність Незалежних Держав (утворено у грудні 1991 р. після розвалу СРСР)

СОФА (SOFA) - Угоди про статус збройних сил, які є частиною Партнерства за мир, підписані в 2005 р., регулюють спільні дії між НАТО і Росією у випадках спільних загроз безпеці

Средземноморський діалог - Форум, який було засновано в 1995 р. за участі 7 держав регіону і який має на меті розбудову безпеки і стабільності в регіоні Середземного моря та досягнення кращого взаєморозуміння і вищого рівня співробітництва

СРСР (USSR) - Союз Радянських Соціалістичних Республік

СФОР (SFOR) - Сили стабілізації (замінили ІФОР, 1996-2004 рр.), місія НАТО в Боснії і Герцеговині до 2004 р., яка прийшла на зміну операції під командуванням ЄС „Althea”

CFSP - Спільна зовнішня політика і політика безпеки ЄС; з підписанням Договору про створення Європейського Союзу в Маастрихті, який набув чинності в 1993 р., країни-члени ЄС домовляються про її створення

SACLANT - Верховний головнокомандувач об'єднаних збройних сил НАТО в Атлантиці (існував до внесення змін до структури командування - Прага, 2002 р.)

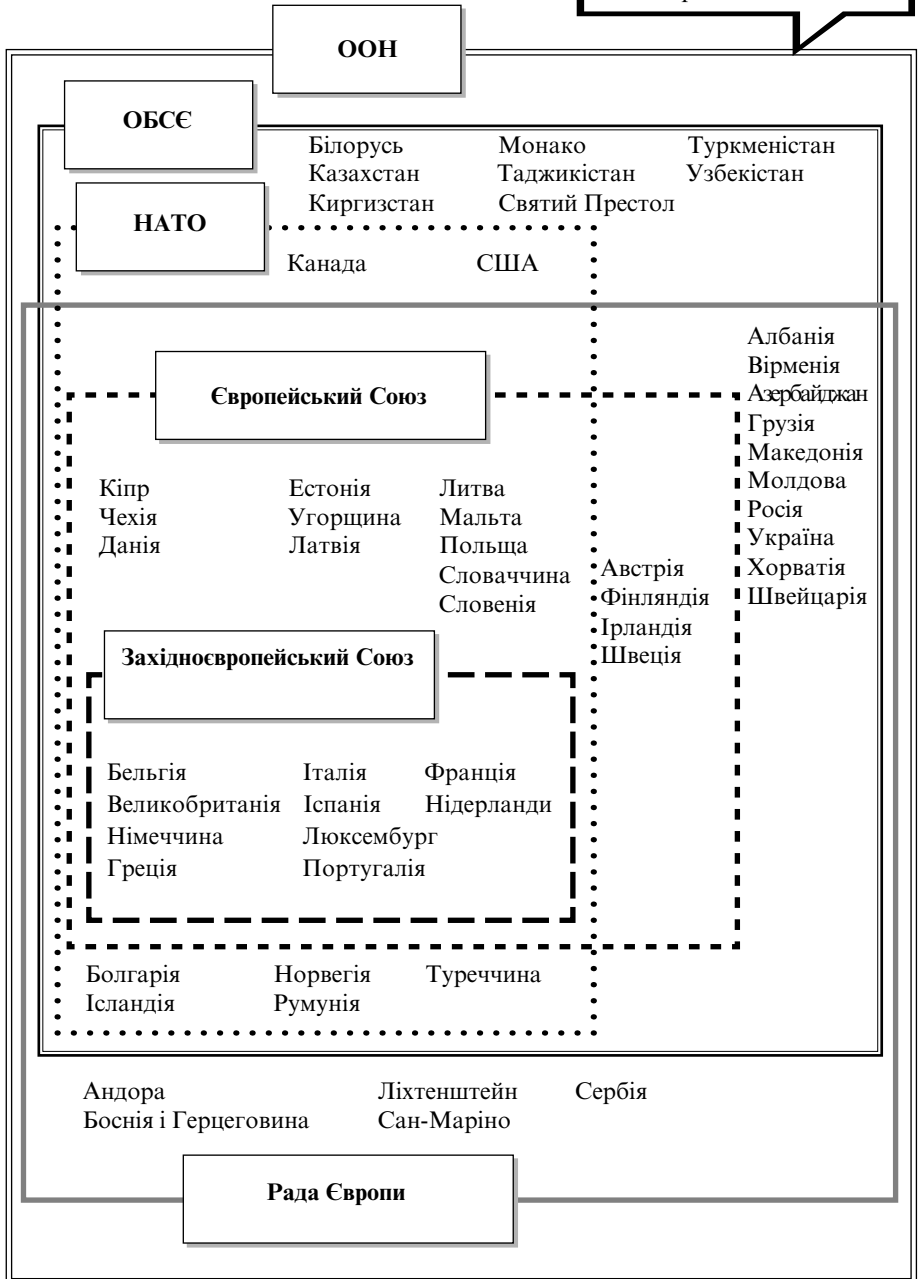
SACEUR - Верховний головнокомандувач об'єднаних збройних сил НАТО в Європі - штаб-квартира в м.Монс (Бельгія). Очолює союзне командування операцій і відповідає за усі операції НАТО; також є начальником європейського командування США.

УМНІК (UNMIK) - Місія ООН в Косові, створена в 1999 р. на базі Резолюції РБ ООН № 1244

ХБРЯ (CBRN) - хімічна, біологічна, радіологічна и ядерна зброя; мультинаціональний батальйон (до складу входять 13 країн-членів) боротьби проти хімічної, біологічної, радіологічної і ядерної зброї був створений у грудні 2003 р., невід'ємна частина Сил відповіді НАТО (СВ НАТО)

ЦВС (СІМІС) - Цивільно-військова співпраця, яка має суттєву роль у вирішенні кризових ситуацій

НАТО у співробітництві з іншими міжнародними організаціями

Рада Євроатлантичного партнерства

Албанія	Ірландія	Туркменістан
Австрія	Казахстан	Узбекістан
Азербайджан	Киргизстан	Фінляндія
Білорусь	Македонія	Хорватія
Вірменія	Молдова	Швейцарія
Грузія	Таджикістан	Швеція

Рада НАТО- Росія

Росія

Комісія НАТО-Україна

Україна

НАТО

Бельгія	Канада	Румунія
Болгарія	Латвія	Словаччина
Великобританія	Литва	Словенія
Греція	Люксембург	США
Данія	Німеччина	Туреччина
Естонія	Нідерланди	Угорщина
Ісландія	Норвегія	Франція
Іспанія	Польща	Чехія
Італія	Португалія	

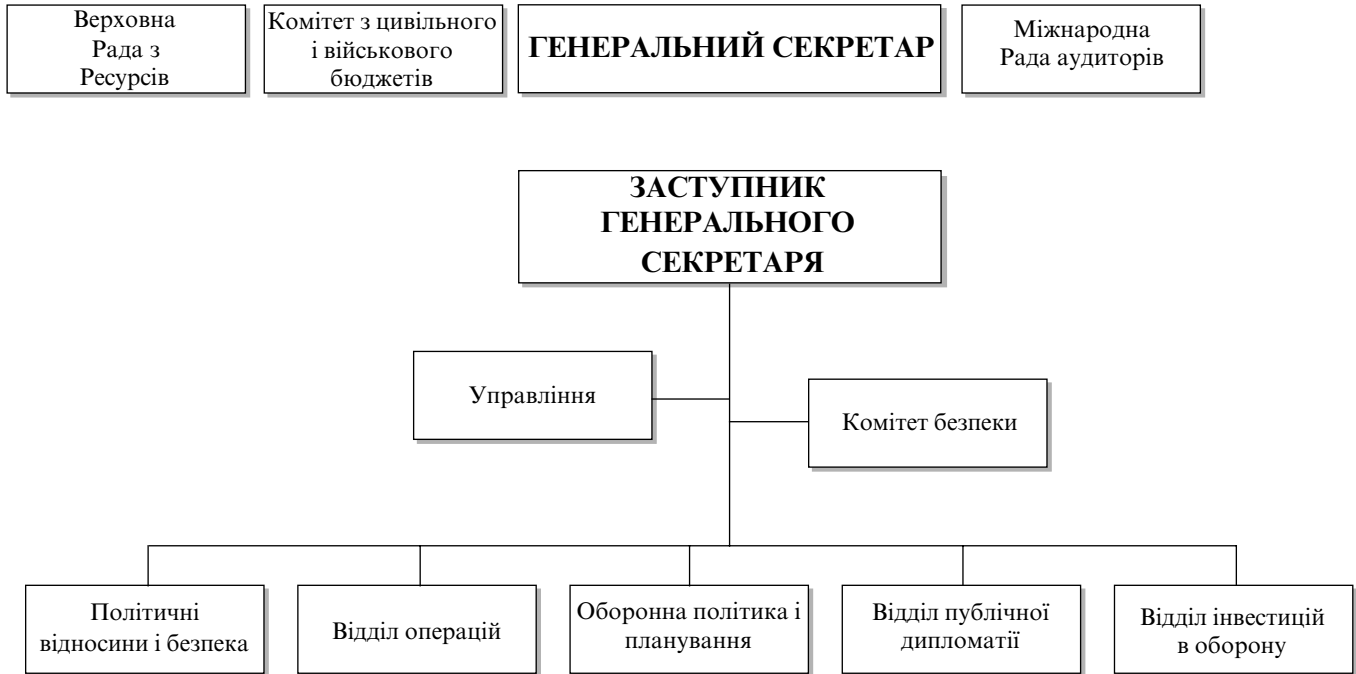
Бахрейн
Кувейт
Катар
Об'єднані Арабські Емірати
Оман
Саудівська Аравія

Рада співробітництва в Перській затоці

Алжир	Мавританія
Єгипет	Марокко
Ізраїль	Туніс
Йорданія	

Група Середземноморської співпраці

ПОЛІТИЧНА СТРУКТУРА

ЦИВІЛЬНА І ВІЙСЬКОВА СТРУКТУРИ

